

Heydər Əliyev İli 2023

Ulu Öndərin ideyaları əbədidir

Müdrək bir kələmdə deyilir: "Dahi insanların ömrü onların ideyalarının ömrü ilə ölçülür". Elə bu sadə mənəviyətə yola çıxsaq, əminliklə deyə bilərik ki, Ulu Öndərin ömrü də elə onun bitib-tükənməyən ideyaları, amalları qədər sonsuz və əbədidir. Bəli, bir ömürdə yüz ömür yaşamaq, tarix yaradaraq tarixin özü olmaq, sözün əsl mənasında, fenomenal şəxsiyyətlərin tale, alın yazısıdır. Heydər Əliyev oğlu Əliyev kimi.

Həqiqətəyüklü bir deyim də var: "Dahi ömrü şəxsi həyatının onların ucaldığı böyük abidələrin arakəsmələrində axtarmaq lazımdır". Bu sözlər qeyri-ixtiyari yadıma bütün şüurlu həyatını prinsipial mübarizələrdə, qurub-yaratmaqda keçirən, uca, qəhrəman bir xalqın liderliyi kimi çətin və şərəfli missiyanın daşıyıcısı Heydər Əliyevin söylədiyi "Mən həyatımın qalan hissəsini də xalqıma bağışlamışam" fikirlərini salır. Azərbaycanın böyük tikinti meydanına çevrilməsi, sosial, iqtisadi, siyasi, mədəni sahələrdə, həyatın bütün sferalarında irimiyə, sürətli inkişaf xalqa bağışlanan ömrün əməli göstəricisi, bəzən nümunəsi deyildimi?

Bəli, Heydər Əliyev dühəsi az müddətdə ölkəni parçalamaq təhlükəsində xilas etdi, milli həmrəylik bərqərar oldu, ordu quruculuğu həyata keçirildi. Azərbaycan nüfuzlu dünya təşkilatlarına, o cümlədən Avropa Şurasına tamhüquqlu ölkə kimi üzv qəbul olundu. Xarici dövlətlər, aparıcı fəvqəldünya dövlətləri ilə diplomatik münasibətlər yaradıldı, onun rəhbərliyi ilə hazırlanan düşünülmüş konsepsiya əsasında tarazlaşdırılmış xarici siyasət kursu müəyyənləşdirilərkə həyata keçirildi. Ölkənin milli maraqlarına uyğun beynəlxalq iqtisadi sazişlər, 1994-cü ildə "Əsrin müqaviləsi" adlı neft müqaviləsinin imzalanması Azərbaycanın iqtisadi sistemini canlandıracaq güclü maliyyə kanalına olmaqla yanaşı, eyni zamanda onun siyasi müstəvidə də söz sahibliyinə geniş imkanlar açdı. Elm, təhsil, mədəniyyət sahələrində əldə edilmiş uğurlar ciddi islahatların, bu sahələrdə göstərilən diqqət və qayğının məntəqi nəticəsi idi. Sadələşdirilmiş Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycanın konseptual inkişaf strategiyası ilə bağlı həyata keçirdiyi, hər kəsə məlum həqiqətlərin çox cüzi hissəsidir. Əlbəttə ki, reallaşdırılan titanic miqyaslı işlər, sayəsində əsaslı layihələri, hətta təfərrüata varamadan bələ, sadəcə sadələşmə kifayətlənək, bu, qalaq-qalaq kitabların orsayə gəlməsi ilə nəticələnir.

Azərbaycan dövlətinin böyük memarı üçün müstəqillik ideyası yalnız milli özünüdərkini, özünəqayıdışını yüksək sosial təzahürü ilə çərçivələnmirdi, o həmçinin Azərbaycanın dünyəvi arenasında mövqeyi kimi çoxfunktional hədəfləri də ehtiva edirdi. Ölkəmizin qısa zaman ərzində demokratik, müstəqil, azad, hüquqi, sivil və dünyəvi dövlət hüququnu qiyafələndirən də məhz bu strategiyamızın parlaq nəticəsi idi. Sivil cəmiyyətin formalaşmasının episentrində qərarlaşmış insan faktoru, onun haqq və hüquqlarının qorunması problemlərini diqqətdə saxlanılan məsələlər içində öncüllük təşkil edirdi.

Bildiyimiz kimi, hər hansı bir toplumun demokratikliyinin ilkin göstəricisi qadına verilən qiymətlər ölçülür, ona olan münasibətlə təbətt olmur. Bu monada Ulu Öndərin qadına, ovləxusda da Azərbaycan qadınına verdiyi dəyəri sözlə ifadə etmək, həqiqətdən də, çətindir. "Qadınlar cəmiyyətin bəzəyidir, gözəlliyidir. Qadinsiz cəmiyyət ola bilməz. Azərbaycan qadınları öz ağıllarına, zəkalarına, biliklərinə, istedadlarına, eyni zamanda da gözəlliklərinə görə dünya qadınları içində özünəməxsus və çox yüksək yer tuturlar. Cəmiyyətdə qadınların üzərinə çox böyük vəzifələr düşür, onların işi həmişə ağırdır. Ancaq onlar bu vəzifələri şərəflə yerinə yetirirlər. Azərbaycanın keçmiş zamanlarda da görkəmli qadınları olmuşdur. Onların adları və xidmətləri bizim tariximizin səhifələrində qızıl hərflərlə yazılmışdır. Ancaq XX əsrdə Azərbaycan qadınının keçdiyi yol, əldə etdiyi nailiyyətlər, həqiqətdən, dünya miqyasında böyük fəxr mənbəyinə

çevrilmişdir. İndi biz hədsiz iftixar hissi ilə deyə bilərik ki, cəmiyyətimizin hər bir sahəsində qadınlar böyük rol oynayırlar, böyük xidmətlər göstərirlər, bəzi sahələrdə isə aparıcı rol oynayırlar. Mən bütün Azərbaycan qadınlarına təşəkkür edirəm. Qəhrəmanlığımıza görə, dözümlülüyünüzə görə, ölkəmizə, millətimizə, dövlətimizə sədaqətinizə görə" - bu, Heydər Əliyevin qadınlar haqqındakı baxışlarının çıxışlarındakı inikası idi.

Dövlət qadın siyasətinin əsas prinsiplərinin müəyyənləşməsində, qadın problemlərinin ən üst səviyyədə həllinə nail olunmasında Heydər Əliyevin müstəsna rolu inkaredilməz tarixi faktdır. Qadınlara yüksək imtiyazların verilməsi, siyasi sferada, qanunların qəbul edilməsində iştiraklarının təminatı, ən ali qanunvericilik orqanında təmsil olunmaları da Ümummilli Liderin şəxsi, təkidlə təşəbbüsünün əməli nəticəsi idi. Həç kimə sikkə deyil ki, cəmiyyətin dinamik inkişafında qadınların yeri, statusu ilə bağlı həyata keçirilən irimiyə layihələrin bünövrəsi hələ 1969-1982-ci illərdə, Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinin birinci dövründə qoyulmuşdu. Lakin sonrakı hakimiyyət illərində müstəqilliyin bəxş etdiyi əlahiddə imtiyazlardan yararlan təəssüfəş lider yarımçıq qalmış bu müqəddəs işi daha geniş planda, daha əhatəli, dayanıqlı və sistemli şəkildə davam etdirdi. Onun "Azərbaycan qadınlarının rolunun artırılmasına dair tədbirlər haqqında" (1998), "Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında" (14 yanvar 1998), "Azərbaycan Respublikasında dövlət qadın siyasətinin həyata keçirilməsi haqqında" və digər imzalandığı çoxsaylı fərman və sərəncamları dediklərimizin bariz nümunəsidir. Məsələn, ciddiyyəti nəzərə alan Ümummilli Liderin prinsipial səyi nəticəsində Azərbaycan 1992-ci il avqustun 4-də "Qadınların siyasi hüquqları haqqında" 1952-ci il, 1995-ci il iyunun 30-da "Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması haqqında" 1979-cu il BMT Konvensiyası, 2001-ci ildə BMT-nin Qadınlar üçün İnkişaf Fondunun "Zərəkləşmiş həyat" Regional Məlumatlandırma Kampaniyası, 2001-2002-ci illərdə "Qafqazda gender zərəkləşməyə qarşı 16 günlük fəaliyyət" aksiyası kimi bütün mümkün beynəlxalq konvensiya və tədbirlərə qoşuldu. Hüquq və azadlıqlarımızın beynəlxalq müstəvidə tanınması üçün Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (BƏT) qadınların əmək və məşğulluq sahəsində qəbul etdiyi "Yeraltı işlərdə qadın əməyinin təbii qayda" 45 sayılı, "Bərabər əməyə görə kişilərə və qadınlara bərabər haqq verilməsi haqqında" 100 sayılı, "Anahığın mühafizəsi haqqında" 103 sayılı, "Əmək və məşğulluq sahəsində ayrı-seçkilik haqqında" 111 sayılı BƏT Konvensiyasının və 29 yanvar 1957-ci il tarixli "Ərdə olan qadınların vətəndaşlığı haqqında" Konvensiyasının qəbulu və bu qanunların qəbulundan doğan öhdəliklərin yerinə yetirilməsi də bu istiqamətdə aparılan çoxşaxəli layihələrin tərkib hissəsi idi.

Ulu Öndərin qadınlara münasibətindən söz açarkən fəxrli deyə bilərik ki, sağlamlıq sosial sferanın yaradılmasında müqayisəyəgəlməz dərəcədə geniş təsir dairəsinə malik bizlərin - sonin, mənim, onun, istisnasız hamımızın durumu hər an ən incə detallarına qədər ölkə rəhbərinin diqqət mərkəzində olmuşdur. Nə gərgin iş qrafiki, nə ölkədəki ictimai-siyasi sabitliyin kritik durumu, nə xəstəlik heç bir maneə onun qadınlarla görüşünü təxirə salmağa qadir deyildi. Söylədiklərimiz onun qadın problemləri ilə əlaqədar keçirdiyi sayəsiz-hesabsız tədbirlərin xronologiyasına nəzər yetirdikdə daha aydın şəkildə təsdiqini

tapır. Sevindirici haldır ki, ölkə əhalisinin yarıdan çoxunu təşkil edən zərif cinsin nümayəndələri də öz növbəsində bu diqqət və qayğının, incə nəvazişin dəyərini, çəkisini bilirdilər. Qadınların Ulu Öndərin çağırışlarına sədaqət, ehtiramla cavab verər, onlara olan etimadı doğrultmağa çalışır, sevgilərini bu böyük insandan heç zaman əsirgəmirətilir...

Əlbəttə ki, genetik kodların diktesini, milli-mənəvi dəyərlərin əxlaq kodeksinə, həyat devizinə çevrildiyi ailədən qaynaqlanan tərbiyə və ən nəhəyə, ən fədakar, ən nəcib ananın qayğısı, ən gözəl, ən zərif qadının sevgisi ilə əhatələnən Prezident İlham Əliyevin qadına, anaya, ailəyə münasibətindən təsirə otuşa bilməzdi. Bu gün ölkədə aparılan qadın siyasətinin uğurlu davamında da məhz sadələşdirilmiş faktorların əlahiddə gücü sezilməkdədir. 2006-cı ildə qadınlarla bağlı işlərin daha müteşəkkil və ardıcıl şəkildə həyata keçirilməsi üçün Prezident İlham Əliyevin fərmanı ilə Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin bazasında yaradılan yeni qurumun adıdakı dəyişiklik təbii ki, formal karakter daşıyırdı. Bu, qadının hər şeydən öncə ana, yaradıcı varlıq kimi cəmiyyətə təqdim edilməsi ilə yanaşı, özündə gələcəyimizin qarantı olan uşaqların ailə kontekstində sağlamlıq inkişafına, mental dəyərlərə sahib gəncliyin formalaşmasına nəzər kimi mürəkkəb mexanizmi də ehtiva edirdi.

Heydər Əliyevin çoxşaxəli fəaliyyətinin müxtəlif aspektlərdən araşdırılması bütün sahələrin onun maraqlı dairəsində olması həqiqətini ortaya qoyur. Lakin çoxsaylı görüşlərimizin iştirakçısı kimi əminliklə deyə bilərik ki, bu bitib-tükənməyən, intəhasız mücadilə və mübarizələrin fonunda bir problem var idi ki, əməkdar rəhbərin həyatının necə dəyərlər qırmızı cizgisini, həssas nöqtəsini təşkil edirdi. Bu, Qarabağ dördi, Qarabağ qubarı, qaçqın, köçkün qəhəri idi. O, yurd-yuvasından didərgin salınan hər bir qaçqın, Vətən həsrətli hər bir köçkünün nələsi, hayqırtısı, haqq sösi idi. Azərbaycan haqiqətələri dünyanın ən yüksək tribunallarından cəsaratlı, yorulmadan, döna-döna vurğulayan Ulu Öndər bu duyğunun açılması üçün mümkün təbliğat və təşviqat vasitələrinin hər birindən maksimum istifadə edər, hər bir fürsəti, məqamı lehimizə çevirməyə çalışırdı. Azərbaycanın haqq işinə dəstək vermək, qlobal arenada işğalçı dövlətin törətdikləri problemlər haqqında daha dolğun təəssürat yaratmaq məqsədilə ölkəmizdə səfərdə olan Türkiyə, Pakistan, Rusiya, Türkmənistan, Rumıniya və neçə-neçə dövlətlərin prezident və rəhbər işçilərinin qaçqın şəhərciklərinə dəvət olunması da dediklərimizin bariz göstəricisi idi: "Biz sayəsiz-hesabsız tədbirlər görmüşük. Mən bütün beynəlxalq təşkilatlarda olmuşam, dünyanın ən böyük dövlətlərinin

prezidentləri, dövlət başçıları ilə d-fələrlə görüşmüşəm, elə bir beynəlxalq təşkilat yoxdur ki, orada olmayım, Azərbaycanın əsas problemini, tələblərini deməyim. Bu görüşlərin, danışıqların hamısı bir məqsəd daşıyır, Azərbaycanın haqq-ədələt işini, ölkəmizə qarşı olmuş hərbi təcavüzü dünya ictimaiyyətinə anlatmaq, sübut etmək". Bu sözlər yadıma Ulu Öndərin 1996-cı il aprelin 28-də Qurban bayramı münasibətilə Sabunçu rayonunu Pırşağı qəsəbəsinin "Qızıl-qum" sanatoriyasında müvəqqəti yerləşmiş Şuşa, Xocalı, Laçın, Ağdamın məcburi köçkünləri ilə görüşünü salır. O zaman 17 sayılı Sabunçu-Əzizbəyov (indiki Xəzər) seçki dairəsindən Milli Məclisin deputatı kimi mən də tədbirə dəvətli idim. Yeri gəlmişkən, qeyd edim ki, xalqın, millətin vəkili kimi şərəfli statusu daşıdığım 10 ilin 8-i də məhz elə Heydər Əliyevin dövrünə, həm də dövlət quruculuğunun ən çətin illərinə təsadüf edib. Tədbirdə onunla yanaşı öyləmişdim. Xatirəmdir, "Sizinlə elə görüşmək istəyirdim", - deyə səhhətə rahat keçid etmişdi. Çoxlu suallar vermişdi, bunlar yaşadığım məntəqə, insanların sosial-maddi durumu, qarşılaşdığım problemlərlə bağlı ən müxtəlif məsələləri əhatə edirdi. Və mən bu həddən ziyadə ciddi, məsuliyyətli, tələbkar zahiri görünüşün batında olduca sədə, son dərəcə səmimi obrazın varlığından şəxsi qonaqlarım əsasında xəbərdar idim. İndi çoxu Heydər Əliyev haqqında danışırdım tez-tez onun ən dolğun formada xarakterizə edən, mübaliğədən uzaq "fenomenal" insan sözünü işlədir. Amma həmin gün mən bu fenomenliyin altqatında yatan siri köşf etmişdim. Onun bu zirvəyə yüksəlməsində müstəsna əhəmiyyət daşıyan, olqatmaz olduq qədər həm də sıradan biri kimi davranmaq istedadına canlı-canlı şahidlik etmişdim. Bəli, tarixboyu tək-tük insanlara nəşib olan Ümummilli Lider fəxri statusunun hər bir insana, hər bir fərdə təkrarsız, əvəzlənəməz şəxsiyyət kimi individual yanaşma prinsipi ni həyat tərzinə çevirmək bacarığı idi bu yüksəlişin əsas səbəbi. Doğma, sadə, pafosdan uzaq, içimizdən biri kimi: "Sizin dördünüz, qayğınız mənim ürəyimdədir. Hər birinin vəziyyəti mənim qəlbimi incidir, sızır. Mən sizinləyəm. Həساب edin ki, o qadınlarda yaşayan qaçqınlarla bir yerdə yaşayıram. Bilirəm ki, siz çox böyük əzab-əziyyətlərə dözürsünüz. Sizin vəziyyətinizi heç olmasa müəyyən qədər yüngülləşdirmək üçün gecə-gündüz əlimizdən gələni edirik". Hər kəsin həyatında bu və ya digər formada bir Heydər Əliyev toxunuşu vardı. Bu özəlliyi ilə yanaşı, xaoslu situasiyalarda ən optimal variantın seçilərək tətbiqi, məntiqli uzaqgörənlik, siyasi qətiyyət və bütün sadələnlərin fəvqında duran zamanın düzğün dəyərləndirilməsi idi böyük bir ulusun öndəri olmağın əsas göstəricisi. Bu, he-

qiqətən də, uca Allahın ona bəxş etdiyi vergini deyim, dəyərmi deyim, indi bunun adını qoymaqla çətinlik çəkirəm, bir istedaddır.

"Siz Məkkə ziyarətində olmusunuz, deyilmi? Məkkəni içini görmüsünüz?", - deyə soruşdu. "Xeyr, cənab Prezident, lakin televiziya və mətbuatdan mənə məlumdur ki, Sizə bu xoşbəxtlik nəşib olub. Nə var idi orada?, - marağımı gizlətmədim. "Məkkənin içini dörd bir yanında sandıqlar, onların üstündə rəhilərdə açığıq Qurranlar var idi. Bilirsiniz, mən orda ərazi bütövlüyümüzün bərpa olunması, torpaqlarımızın işğaldan azad olunması üçün çox səmimi dualar etdim, çox səmimi", - deyə təkrarladı. Sənsində hüzn qarışıq bir inam, ümid sezilməkde idi. Mən onda başa düşdüm ki, onun üçün Qarabağ məsələsi Vətənin bölünməzliyindən, bütövlüyündən əlavə nəso daha başqa, daha fərqli, bunların da fəvqəndə duracaq bir məna, mahiyyət kəsb edir. Görüşdə söylədiyiniz nitqdə o inam, o ümid daha aydın çalılarla əksini tapmışdı: "Nə qədər ağır, çətin olsa da, nəyin bahasına olsa da, biz torpaqlarımızı geriyyə qaytaracağıq, yəni işğaldan azad edəəcəyik, onların sahibi olacağıq. Müstəqil dövlət kimi Azərbaycan bütün torpaqlarının sahibi olmalıdır. Son damla qanımızla mübarizə aparıb, bir qarış torpağımızı da yadlara verməyəcəyik". Ruhunuz şad olsun, Ulu Öndərimiz!

İndi o günlərin ürəklərdə yuva salmış ağır-acısını, gözlərə çökmüş kədərinə boğazlarda duyğunlanmış qəhərinə cəsaratlı rəhbərin "Tapşırıq yerinə yetirdi. Məruzə edir: Ali Baş Komandan İlham Əliyev!" sədalarına səvinc göz yaşları yuyur. İlahi, bir cümlə dünyaya sığmayan səvincin yükünü necə daşıya bilərdiniz? İlham Əliyev, onun bir çağırışı ilə ölüme tələsən oğullar yalnız Qarabağı deyil, Qarabağla birlikdə əlimizdən alınmış nəfəsi, həsrətində olduğumuz havanı, qürurumuzu, şərəfimizi, qeyrətimizi bizlərə qaytardı. Namümkün mümkünə, xəyal dolu yuxularımızı gerçəyə çevirdilər.

Bu gün səni sənsiz anırıq. Özün qədər inandığın İlhamın intellektini, cürətini, cəsaratını, bacarığını, genetik kodlarının daşıyıcısının ümidlərini doğrultduğunu, arxalandığın xalqın birliyini, böyüklüyünü, əzəmətini, sədaqətini, güvəndiyin oğulların, igidlərin, ərənlərin qəhrəmanlığını, rəşadətini, ölümdən keçərək ölümsüzləşdiyini, Müzəffər Ali Baş Komandanın tapşırığını yerinə yetirdiyini, Vətənin ərazi bütövlüyünü təmin etdiyini, canından artıq sevdidiyi Azərbaycanı əmin əllərə etibar etdiyini görüb gözün arxada qalmadığı üçün... ruhun şaddır, Ulu Öndər!!!

Əsmətcanım MƏMMƏDOVA, Bakı Dövlət Universiteti Şərqşünaslıq fakültəsinin dosenti, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru